

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 64.707.03 Національного університету
цивільного захисту України,
д.держ.упр., професору, заслуженому
працівнику освіти України
Домбровській С. М.

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора наук з державного управління,
професора, заслуженого працівника освіти України
Радченка Олександра Віталійовича**

на дисертацію Копанчука Володимира Олександровича на тему «Державна політика у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку», подану до захисту в Спеціалізовану вчену раду Д 64.707.03 у Національному університеті цивільного захисту України на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку

Вивчення дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для розгорнутої характеристики результатів дослідження Копанчука Володимира Олександровича та визначення відповідності критеріям і нормативним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» МОН України до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління.

Актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, темами

Загальна теорія національної безпеки особливе місце відводить системі забезпечення національної безпеки. В сучасних умовах для України це абсолютно виправдано і небезпідставно, адже виникнення загроз, пов'язаних, наприклад, із геополітичними змінами або тиском збоку потужних іноземних держав вимагає негайного реагування.

Низька ефективність державного управління в Україні в цілому і у сфері забезпечення національної безпеки зокрема значною мірою зумовлена незавершеністю структурних суспільно-політичних та соціально-економічних реформ, військовим конфліктом на сході України, в цьому контексті необхідність змін назріла давно. Внаслідок цього, на наш погляд, накопичений потенціал загроз національній безпеці досяг рівня, за якого без розробки і впровадження цілеспрямованої системної державної політики національної безпеки та охорони громадського порядку може постати питання про існування України як цілісної і суверенної держави.

Вироблення ефективних механізмів вирішення даної проблематики буде визначати обличчя України в найближчі десятиліття XXI століття. У зв'язку з цим вивчення й осмислення самого феномена національної безпеки, визначення оптимальних засобів, шляхів і способів її забезпечення не може не мати найважливішого значення для системи ефективного функціонування держави. Сьогодні досить актуальним стало завдання наукового опрацювання та державно-управлінського осмислення проблеми співвідношення особистісної та суспільної безпеки, і в цьому сенсі – вирішення проблеми забезпечення відповідного сучасним викликам громадського порядку як найважливішого елемента національної безпеки.

Актуальність теми дослідження, на наш погляд, пояснюється наступними факторами:

- по-перше, – зростанням ролі державно-управлінських факторів в умовах глобалізації та її впливу на формування середовища забезпечення національної безпеки;
- по-друге, – підвищенням значимості процесу формування середовища забезпечення національної безпеки, яке охоплює основні сфери суспільного життя;
- по-третє, – недостатньою теоретичною розробкою проблем державно-управлінського впливу як інструменту, що видозмінює параметри середовища забезпечення національної безпеки.

Крім того актуальність дослідження також, обумовлена тим, що дисертаційну роботу виконано в навчально-науково-виробничому центрі Національного університету цивільного захисту України відповідно до тематики науково-дослідних робіт «Розробка наукових основ державного управління в сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0115U002035), у межах якої дисертантом запропоновано шляхи трансформації державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку в умовах європейської інтеграції України та «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (державний реєстраційний номер 0118U001007), у межах якої автором виокремлено напрями удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку.

Отже, обрана тема дисертації В. О. Копанчука є актуальною, а поставлена мета дослідження заслуговує на увагу практиків-управлінців, оскільки спрямована на вирішення питань підвищення дієвості державної політики національної безпеки та охорони громадського порядку, та врахування інтересів всіх суб'єктів державної політики безпеки держави.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації є логічно викладеними, достовірними й достатньо аргументованими. Це забезпечується глибоким аналізом основних теоретичних питань досліджуваної проблеми на базі наукових праць вітчизняних та іноземних учених. Запорукою цього виступив вибір методологічного підґрунтя дослідження, яким стало використання системного підходу, який полягає в комплексному дослідженні механізму формування та реалізації політики національної безпеки та охорони громадського порядку як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням на центральному та регіональному рівнях.

Варто відзначити, що під час глибокого вивчення обраного предмета дослідження автор застосував ще й такі загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, як порівняльного аналізу, логіко-семантичний, метод статистичного аналізу, системно-аналітичний, спостереження й теоретичного узагальнення.

На користь достатньо високої оцінки достовірності й обґрунтованості сформульованих автором положень свідчить і значна інформаційна база дисертаційного дослідження. До неї відносяться як законодавчі, нормативно-правові акти, так і офіційні статистичні й аналітичні дані.

Наукова новизна одержаних результатів

Основні положення наукової новизни пов'язані з результатами вирішення автором завдань дисертаційного дослідження. Вони визначаються особистим внеском автора у розв'язання актуальної наукової проблеми в галузі державного управління, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад і практичних пропозицій щодо механізмів управління національною безпекою та охороною громадського порядку. Найбільш значущими, на наш погляд, результатами дослідження, що становлять наукову новизну, розкривають суть роботи та виносяться на захист, є здійснення вперше в сучасній українській науці державного управління системного й комплексного дослідження щодо обґрунтування концептуальних засад державної політики забезпечення національної безпеки та охорони громадського порядку в ризик-орієнтованих умовах нового світу і нових соціальних обмежень з урахуванням глобальних загроз й викликів сьогодення через пандемію коронавірусу та агресію Росії, яка передбачає запровадження карантинних заходів як на глобальному (загальнонаціональному) рівні, так і на рівні окремих регіонів, міст, селищ, об'єктів.

Містить очевидні ознаки наукової новизни сформульована стратегічно-орієнтована модель становлення державної системи управління національною

безпекою та охороною громадського порядку, яка зумовлює вирішення й усунення у певній об'єктивованій формі та на основі усталених соціальних стереотипів проблем і загроз інтересам безпеки у вигляді криз, соціальних протиріч, конфліктних ситуацій і гострих зіткнень з метою забезпечення прогресивного розвитку країни та реалізації життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави у довгостроковій перспективі з підтримкою загальнозначущих ідеологічних і моральних цінностей.

Заслуговує на увагу запропонований автором методологічний підхід до вдосконалення державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку через досягнення такого стану державного і суспільного організму, коли на основі ефективно діючої державно-управлінської бази зростає добробут громадян; успішно узгоджуються корінні інтереси різних класів і соціальних груп; досягається згода конкуруючих політичних сил щодо основних проблем суспільно-політичного устрою і міжнаціональних відносин; забезпечується легітимність влади і права громадян та виконання ними конституційних норм і законів.

Крім того автором удосконалено практичний підхід до модернізації державної системи національної безпеки та охорони громадського порядку в Україні через забезпечення взаємодії широкого комплексу різних державних і недержавних інститутів, утворень, органів і організацій, що діють в інтересах забезпечення необхідного рівня її соціально-політичної, економічної, культурної, оборонної, інформаційної, технологічної й екологічної безпеки з метою реалізації життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави з урахуванням і на основі взаємозалежності критеріїв, що характеризують дієвість державно політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку. Вагомим науково виглядає обґрунтування шляхів трансформації системи державного управління безпекою соціально-економічних систем, що включає управлінську діяльність аналітичного, науково-прогностичного й організаційно-технічного характеру, та яка орієнтована на визначення стратегій управління безпекою й ризиком соціально-економічних систем різного рівня при зовнішніх впливах, а також організації та механізму їх реалізації, з урахуванням соціальних, економічних та інших факторів.

Достатньо обґрунтовано виглядають напрями формування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку в умовах глобалізації, які передбачають докладання зусиль органів державної влади та місцевого самоврядування із здатністю мобілізувати всі матеріальні, духовні й організаційні ресурси держави для забезпечення її самостійного існування через досягнення консолідації і спрямування необхідних сил і засобів для формування адекватного середовища у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку.

Також важливим положенням наукової новизни роботи, на наш погляд, є обґрунтування автором так званого «інтеграційного підходу» щодо визначення державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку, яка в цілому являє собою своєрідну систему гарантій захисту життєво важливих інтересів держави, суспільства і особистості від внутрішніх і зовнішніх загроз і розглядається, як системно-орієнтований підхід, в межах якого національна безпека та охорона громадського порядку розглядаються як стан захищеності суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз і виступають необхідною властивістю соціальної системи.

На нашу думку, наукова новизна також полягає в тому, що в дисертації набуло подальшого розвитку положення про: поняття державного управління національною безпекою в контексті розгляду його з позицій стану й умов захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, які гарантують, попри наявність і вплив внутрішніх і зовнішніх загроз, виживання і подальший прогресивний розвиток, структура національної безпеки, яка суттєво впливає на вибір форм, методів та організацію виявлення, попередження і припинення дії чинників, що становлять загрозу національній безпеці, суб'єктно-об'єктні відносини системи управління, які виступають організуючим початком в державно-управлінському процесі до об'єктів та суб'єктів державного управління через процес доповнення одне одного в питаннях виявлення реальних загроз і вироблення шляхів ефективної протидії їх виникненню та розвитку.

За результатами проведеного аналізу автором визначено, що базовою передумовою прийняття ефективних управлінських рішень у системі забезпечення національної безпеки є об'єктивне та своєчасне визначення найбільш вагомих загроз і ризиків у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Таким чином, усе це свідчить про достатньо високій рівень наукових розробок автора. Наукова новизна одержаних результатів і їх наукова цінність полягають у тому, що дисертаційна робота побудована на багатоаспектному аналізі досліджуваної проблеми, а це свідчить про певний внесок у теорію та практику вітчизняної системи державного управління національною безпекою та охороною громадського порядку та . на наш погляд, сприяти вирішенню існуючих проблем державної безпеки в Україні.

Оцінка ідентичності автореферату та основних положень дисертації

Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Порядку присудження наукових ступенів. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації і не містить інформації, відсутньої в дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки та рекомендації розкриті й аргументовані в тексті дисертації.

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, що поділяються на підрозділи, висновків, та списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 375 сторінок, обсяг основного тексту – 336 сторінок. Дисертація містить 19 таблиць і 6 рисунків. Список використаних джерел налічує 364 найменування.

Відповідність дисертації паспорту спеціальності

Дисертація В. О. Копанчука «Державна політика у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку» відповідає паспорту спеціальності 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку, а саме таким пунктам паспорта спеціальності:

- 1) механізми формування і реалізації державної політики у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку;
- 2) механізми державного управління сферами державної безпеки та охорони громадського порядку;
- 3) методи, способи, принципи і механізми прийняття державно-управлінських рішень щодо діяльності суб'єктів та об'єктів державного управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Значення одержаних результатів для науки і практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Практичне значення отриманих результатів полягають у можливості і доцільності використання основних положень і висновків дисертації для розробки наукової та навчальної літератури, а також в практичній діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування відносно процесів розробки ними державно-управлінських рішень щодо формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку.

Запропоновані автором підходи до використання методологічного підходу до вдосконалення державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку впроваджено у діяльність Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України (довідка № 04-27/12-2020/200770 від 03.11.202 р.). Крім того, результати дослідження автора щодо застосування підходу до модернізації системи національної безпеки та охорони громадського порядку в Україні застосовувалися у процесі функціонування Хмельницького регіонального центру підвищення кваліфікації Хмельницької обласної державної адміністрації.

Теоретичні положення, отримані в дисертаційному дослідженні, використовувалися також у навчальному процесі Національного університету

цивільного захисту України, зокрема при викладанні дисциплін: «Сучасні геополітичні процеси: світ та Україна» та «Політика європейської інтеграції» за програмою підготовки магістрів з публічного управління і адміністрування (акт № 14 від 28.09.2020 р.).

Дискусійні положення і зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження виконано Копанчуком В.О. на достатньо високому науковому рівні, але в ньому мають місце окремі дискусійні положення та зауваження, зокрема, наступні.

1. Автор в першому параграфі роботи зазначає, що «важливою особливістю безпеки є те, що вона не існує сама по собі, ізольовано від загальної людської життєдіяльності. Вона є тісно пов'язаною з усіма сторонами життя суспільства, що надає можливість через оцінювання забезпечення безпеки соціального об'єкта ухвалювати рішення про доцільність конкретних дій. Не випадково нині особлива увага приділяється вивченню внутрішніх механізмів розвитку і функціонування соціальних об'єктів, якими є людина, соціальні групи, суспільство та держава». В цілому ми погоджуємося з цим висновком, але з тексту дисертації не зовсім зрозуміло у чому полягає сутність цього явища?

2. Розглядаючи поняття «безпека особи», автор зазначає, що «безпека особи – це захищеність людини від загроз, що виникають на рівні особистих інтересів і потреб, які полягають у захисті життя, здоров'я та гідності кожної людини, її конституційних прав і свобод, забезпечення в повному обсязі свободи совісті та політичних переконань». У цьому контексті, на нашу думку, було б логічніше показати, які небезпеки сьогодні існують для особи в сучасному суспільстві?

3. В параграфі 3.2 автор зазначає, що важливим чинником забезпечення національної безпеки та охорони громадського порядку в сучасних умовах є боротьба з сепаратизмом і протиправними посяганнями на конституційний лад. Політичний екстремізм і сепаратизм, як його найбільш небезпечна форма, стають для органів СБУ та МВС пріоритетним напрямком у забезпеченні громадської безпеки. Відповідно, було би логічним розкрити основні завдання держави в цьому контексті.

4. В роботі автор зазначає, що «у цілому, нормативно-правове забезпечення у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку є складним і багаторівневим процесом, відповідно, виникає необхідність у виділенні низки його завдань». В цьому контексті робота тільки виграла би, якщо б автор надав розгорнуту характеристику цих завдань, а також висвітлив основні проблеми та протиріччя цього процесу.

5. Погоджуючись в цілому з автором, що «в Україні вся нормативно-правова база, яка лежить в основі функціонування державної політики у сфері

національної безпеки та охорони громадського порядку, може бути розділена на два рівні», хотілось би щоб було більш детально проаналізовано вплив нормативно-правових чинників саме на формування ефективної політики національної безпеки та охорони громадського порядку.

Загальний висновок

Дисертація В. О. Копанчука є закінченою, самостійною науково-дослідницькою роботою, що виконана на достатньо високому теоретичному рівні, має наукову та практичну цінність, і є завершеною науковою працею, в якій отримано науково-обґрунтовані результати. Вони в сукупності розв’язують актуальну наукову проблему удосконалення механізму формування та реалізації державної політики національної безпеки та охорони громадського порядку України в контексті її безпеки, відрізняється певною оригінальністю як у постановці завдань дослідження, так і в інтерпретації отриманих результатів.

Теоретичні висновки та практичні рекомендації, викладені в дисертації, носять достовірний характер, аргументовані й можуть бути предметом захисту. Висновки за розділами та загальні висновки до роботи мають єдину логіку викладення та змістовно становлять єдине ціле.

На підставі зазначеного вважаю, що дисертаційна робота В. О. Копанчука «Державна політика у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку» є закінченою науковою працею та відповідає вимогам положення про «Порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пункти 11 – 14), а її автор – Копанчук Володимир Олександрович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Офіційний опонент:

головний науковий співробітник

науково-дослідного відділу

Національної академії

Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького,

доктор наук з державного управління, професор,

Заслужений працівник освіти України



В. В. РАДЧЕНКО

